

SETA

TÜRKİYE'DE
ÜNİVERSİTELER VE

TALHA KÖSE

İPEK COŞKUN

RADİ-
KAL-
LEŞ-
ME

**TÜRKİYE'DE
ÜNİVERSİTELER VE
RADİKALLEŞME**

TÜRKİYE'DE ÜNİVERSİTELER VE RADİKALLEŞME

TALHA KÖSE, İPEK COŞKUN

SETA

Talha KÖSE | Boğaziçi Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu. Yüksek lisansını Sabancı Üniversitesi Uyuşmazlık Analizleri ve Çözümleri programında, George Mason Ü. Institute for Conflict Analysis and Resolution'daki doktora-sını da "Re-Negotiating Alevi Identity: Conflict and Cooperation Narratives and the Constitution of New Alevi Identity" başlıklı tezle tamamladı. SETA'da araştırmacı, SETA DC'de araştırma koordinatörü olarak çalıştı. İbn Haldun Üniversitesi öğretim üyesidir.

İpek COŞKUN | Hacettepe Üniversitesi İngiliz Dilbilimi Bölümü'nden 2010'da mezun oldu. Aynı üniversitenin Sosyoloji Bölümü'nde yan dal yaptı. Yüksek lisans öğrenimini Gazi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde "Eğitimde Eşitsizlikler" üzerine yazdığı yüksek lisans teziyle tamamladı. Halen Gazi Üniversitesi Sosyoloji Bölümü'nde doktora eğitiminde tez döneminde-dir.

SETA Kitapları 43

ISBN: 978-605-7544-14-8

© 2019 SET Vakfı İktisadi İşletmesi

1. Baskı: Ocak 2019, İstanbul

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Editör: Mehmet Akif Memmi

Düzeltili: Mustafa Said İşeri, Bahar Albayrak

Kapak ve Uygulama: Erkan Söğüt

Baskı ve Cilt: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA Kitapları

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara

Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

www.setav.org | info@setav.org

İÇİNDEKİLER

Takdim	9
Giriş	11

BİRİNCİ BÖLÜM

RADİKALLEŞMENİN SİYASİ VE TOPLUMSAL BAĞLAMI

Bir Araştırma Programı Olarak Radikalleşme	19
Radikalleşme Kavramının Evrimi	21
11 Eylül Sonrası Radikalleşme Olgusunun Dönüşümü ve DEAŞ'ın Ortaya Çıkışı	25
Batı'da Sağ Radikalizmin Yükselişi	30

İKİNCİ BÖLÜM

RADİKALLEŞMENİN KAVRAMSAL ARKA PLANI VE RADİKALLEŞME SÜREÇLERİ

Radikalleşme Kavramının Muğlaklığı	39
Radikalleşme Sürecini Anlamak	44
Radikalleşmenin Kökenlerine Dair Kuramsal Tartışmalar	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TÜRKİYE'DE RADİKALLEŞME

Sol Radikalleşme	130
Kemalist-Devletçi Radikalleşme	138
Etnik Radikalizm ve Aşırıçılık	146
Dini Radikalleşme	150
Milliyetçi Radikalleşme	158
Neo-Radikalizm	160
Türkiye'de Radikalleşme Üzerine Yapılan Akademik Çalışmalar ve Araştırma Raporları	164

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
**ÜNİVERSİTELERDE RADİKALLEŞME
SAHA ARAŞTIRMASI**

Araştırmanın Yöntemi	185
Araştırma Bulguları	190
Üniversitelerde Gençlerin Radikalleşmesinde İtici ve Çekici Nedenler	227
Değerlendirme	229
Kitabın Temel Tespit ve Bulguları	233

GÖRSEL LİSTESİ

- Görsel 1. Beyaz Amerikalı Radikalleşmesi (Charlottesville/Virginia)
- Görsel 2. 11 Eylül 2001'de New York'ta Dünya Ticaret Merkezine Yapılan Saldırı
- Görsel 3. 11 Mart 2014'te El-Kaide'nin Madrid'de Yaptığı Saldırıları
- Görsel 4. 29 Mayıs 1993'te Solingen'in Mitte Kasabasında Genç Ailesinin Yaşadığı Ev Irkçılar Tarafından Kundaklandı, Çocuk ve Kadın Beş Kişi Hayatını Kaybetti.
- Görsel 5. Almanya'da NSU Örgütü
- Görsel 6. 26 Eylül 1980'de Münih Ekim Festivali'ndeki Patlama Sonrası
- Görsel 7. Münih Saldırısını Gerçekleştiren Aşırı Sağcı Gundolf Köhler
- Görsel 8. Norveç'te Temmuz 2011'de Düzenlediği İki Saldırıyla 77 Kişiyi Katleden Anders Behring Breivik
- Görsel 9. Almanya'da Aşırı Sağcı Grup Pegida'nın Müslümanlara Karşı Protestoları
- Görsel 10. Gezi Parkı Şiddet Eylemleri (İstanbul)
- Görsel 11. 1980 Darbesi'ne Giden Süreçte Öğrenci Derneklerine Yönelik Kapatma Kararları
- Görsel 12. İstanbul'da DHKP-C Yürüyüşü
- Görsel 13. 1 Aralık 1971'de THKP-C Üyelerinin Askeri Cezaevinden Kaçış Haberi
- Görsel 14. Türkiye Tarihinin En Kanlı Radikal Eylemlerinden 1 Kasım 1977'de Yaşanan Kattiamın Ertesi Günü
- Görsel 15. Menderes Hükümetinin Öğrencileri Öldürdüğü İddiasını İçeren 4 Haziran 1960 Tarihli Gazete
- Görsel 16. 4 Şubat 1997'de Sincan'da Meydana Gelen Tank ve Zırhlı Araç Geçışı
- Görsel 17. 15 Temmuz 2016 Askeri Darbe Girişimi (Ankara)
- Görsel 18. İstanbul Levent'teki HSBC Bankasına 20 Kasım 2003'Te El-Kaide Tarafından Yapılan Bombalı Saldırı
- Görsel 19. Bir Mühendislik Fakültesinin Kadınlar Tuvaletinden
- Görsel 20. Bir Fen-Edebiyat Fakültesinde Kadınlar Tuvaleti Kapısı
- Görsel 21. Mardin'de Öğrenci Kantininde Yapılan Bir Görüşme Esnasında Alınmış Görüntü

TABLO LİSTESİ

- Tablo 1. Radikalleşme Tanımları
- Tablo 2. Wictorowicz Modeli
- Tablo 3. McCauley ve Moskalenko Modelinde Radikalleşme Mekanizmaları
- Tablo 4. McCauley ve Moskalenko'nun On İki Mekanizmalı Modeli
- Tablo 5. Radikalleşmenin Kök-Nedeneri Üzerine Bir Model
- Tablo 6. Radikalleşmenin Kökenlerine Dair Yaklaşımlar ve Radikalleşmeyi Etkileyen ve Etkilemeyen Faktörler

- Tablo 7.** Türkiye'de Askeri Darbeleri Gerçekleştiren Komiteler
- Tablo 8.** Görüşme Gerçekleştirilen Üniversiteler
- Tablo 9.** Devlet Üniversitesi, Ön Lisans, Lisans ve Lisansüstü Öğrenci Sayısı, Öğretim Üyesi ve Elemanı Başına Düşen Öğrenci Sayıları (2016-2017)
- Tablo 10.** Üniversitelerde Gençlerin Radikalleşmesinde Etkili İtici ve Çekici Nedenler

ŞEKİL LİSTESİ

- Şekil 1.** Fathali Moghaddam'ın Kademeli Radikalleşme Modeli
- Şekil 2.** Wictorowicz Modeli
- Şekil 3.** NYPD Modeline Göre Radikalleşme Süreçleri
- Şekil 4.** Kutuplaşma ve Radikalleşmenin Temel Belirleyicileri
- Şekil 5.** Tehditler ve Sonuçları
- Şekil 6.** Sosyal Kimlik Süreçleri, Kutuplaşma ve Radikalleşme
- Şekil 7.** Türkiye'de Radikalleşme Ağları
- Şekil 8.** Türkiye'de Radikal Solun Evrimi
- Şekil 9.** THKO, THKP-C, DEV-GENÇ, DEV-SOL ve DHKP-C'nin Katıldığı Olaylar ve Suikastler
- Şekil 10.** FETÖ'nün Elli Yıllık Arka Planında Öne Çıkan Süreçler
- Şekil 11.** FETÖ Radikalleşmesinin Safhaları
- Şekil 12.** Araştırma Süreci
- Şekil 13.** Saha Araştırması Yapılan İller
- Şekil 14.** Araştırmada Yapılan Mülakatlar
- Şekil 15.** Radikalleşme Katmanları
- Şekil 16.** Üniversitede Radikalleşme Dinamikleri
- Şekil 17.** Üniversite İçi Radikalleşme Dinamikleri
- Şekil 18.** Üniversite Öğrencilerinde Yabancılaşmayı Tetikleyen Unsurlar
- Şekil 19.** Üniversite Öncesi Radikalleşmede Belirleyiciler
- Şekil 20.** Radikalleşmeyle Mücadelede Yol Haritası

GRAFİK LİSTESİ

- Grafik 1.** DEAŞ'ın Türkiye'ye Dönük Saldırıları
- Grafik 2.** Türkiye'de DEAŞ'a Katılım Nedeniyle Yakalanan Kişilerin Profili (Nisan 2015-Mart 2016)

TAKDİM

SETA olarak Türkiye ve çevresindeki coğrafyanın muhatap olduğu siyasi, ekonomik, toplumsal ve kültürel değişimleri anlamaya ve bu değişimler esnasında meydana gelen sorunları tespit etmeye yönelik çok sayıda çalışmaya imza attık. Bu çalışmalarla akademik camiaya nitelikli araştırmalarla katkı yapmanın yanı sıra karar alıcıların yolunu aydınlatma çabası içerisinde de olduk. Çalışmalarımız ulusal ve uluslararası mecralarda yakından takip ediliyor ve bu doğrultuda son derece yapıcı geri dönüşler alıyoruz. *Türkiye’de Üniversiteler ve Radikalleşme* kitabı da eğitim, güvenlik, dış politika ve siyaset alanlarının kesişim alanındaki önemli bir soruna ışık tutuyor. Bu kitap akademik camianın yanı sıra bütün bu alanlarla ilgili çalışan karar alıcılara yönelik önemli ipuçlarını da bünyesinde barındırıyor.

Türkiye ve etrafında yaşanan siyasi ve sosyal istikrarsızlıklar ve tecrübe ettiğimiz hızlı değişimler ülkemizi terör, şiddete varan aşırıcılık ve radikalleşme gibi sorunlarla karşı karşıya bırakıyor. Bu meydan okumalarla yüzleşmek karar alıcıların olduğu kadar akademik camia ve düşünce kuruluşlarının da sorumluluğundadır. Özellikle Batı üniversiteleri ve araştırma merkezlerinde radikalleşme olgusunu anlamaya yönelik çok sayıda araştırma yapılıyor ve akademik yayınlar ortaya konuyor. Hatta sadece bu konuya odaklanan araştırma merkezleri de mevcut. Radikalleşme ve terör Türkiye açısından da önemli bir konu olmasına karşın yeterli akademik üretim yapılmıyor.

SETA olarak bu alandaki çalışmalarını sürekli destekledik. Doç. Dr. Talha Köse ve İpek Coşkun öncülüğünde yürütülen çalışmanın ilk ürünü elinizdeki kitaptır. TÜBİTAK tarafından da desteklenen bu önemli araştırmanın alanında önemli bir boşluğu dolduracağı kanaatindeyiz. Kitabın aynı zamanda konuyla ilgili başka çalışmalara da ilham kaynağı olacağını düşünüyoruz.

Türkiye’de Üniversiteler ve Radikalleşme Türkçe akademik literatürde önemli bir boşluğu doldurmanın yanı sıra saha çalışmasına dayalı özgün bulgu ve tespitleri de ortaya koymaktadır. Araştırma bir yılı aşkın sürede tamamlanmıştır. 11 ili kapsayan 14 üniversitede yerinde gözlem yapılarak özgün veri toplanmıştır. Öğrenci, akademisyen, üniversite yöneticisi, STK temsilcisi, yerel yönetici ve kamu kurum temsilcileriyle gerçekleştirilen derinlikli görüşmeler çalışmanın bulgu ve tespitlerine temel teşkil etmiştir. Öte yandan radikalleşme konusundaki uluslararası literatür de taranarak bu konudaki güncel tartışmalar Türkçeye aktarılmıştır. Kitabın Türkiye’nin güven ve huzur ortamına da katkı sunmasını temenni eder, iyi okumalar dilerim.

Prof. Dr. Burhanettin Duran
SETA Genel Koordinatörü

GİRİŞ

Bu kitap Türkiye’de radikalleşme konusunda sınırlı olan araştırma alanına katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Öncelikle üniversitelerdeki radikalleşme eğilimlerini tespit etmek için yola çıkılmış, 11 ili kapsayan 14 üniversitede yerinde gözlem yapılmış ve öğrenci, akademisyen, üniversite yöneticisi, sivil toplum kuruluşu (STK) temsilcisi, yerel yönetici ve kamu kurumu temsilcileriyle gerçekleştirilen 160’ı aşkın görüşmeyle son halini almıştır. Saha araştırmasında elde edilen bulgular ve literatür çalışması mukayeseli bir şekilde incelenmiş ve analizler ortaya konulmuştur. Araştırmada özellikle 2015’te Türkiye’de şehir merkezlerinde yaşanan bombalı saldırılarda failerin bir kısmının üniversite öğrencisi olmasından hareketle üniversiteler odağında bir örneklem tercih edilmiştir. Üniversiteler 1960’lardan bu yana ideolojik ve etnik radikalizm ve aşırıçılık açısından önemli bir odak noktası haline gelmiştir. Dini söylemi kullanan aşırıçılık ise Türkiye özelinde biraz daha farklı gelişim seyri izlemiştir. Son dönemde Fetullahçı Terör Örgütü (FETÖ) ile bağlantılı olarak ortaya çıkan radikalleşmede üniversite gibi eğitim kurumlarının önemli bir ağırlığı vardır ancak bu karmaşık ve çok katmanlı yapıda ana odak sadece üniversite eksenli oluşmamıştır.

Dünyada ve Türkiye’de radikalleşme ve aşırıçılığın üniversitelerdeki serencamına odaklanan bu kitapta cevabı aranan temel

sorulardan birisi Türkiye’de üniversitelerin mevcut yapısının öğrencilerin radikalleşmesinde bir role sahip olup olmadığıdır. Radikalleşme süreçlerinde kişisel özellikleri ve aile arka planları kayda değer bir etkiye sahip midir? Bölgesel ve küresel gerilim ve siyasal eğilimler Türkiye’deki radikalleşmede ne ölçüde rol oynamıştır? Son olarak bu konularda ilgili makamlar meseleye yönelik nasıl bir farkındalık taşımış ve bu yönde önleyici hangi tedbirleri ortaya koymuşlardır? Araştırma sonuçları üniversitelerin öğrencilerin radikalleşmesinde özellikle kurumsal kapasitelerindeki boşluklardan dolayı –farkında olmadan– bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir. Bu anlamda gerek yaşadıkları sosyal ortamdan gerekse aile yapılarından dolayı radikalleşme konusunda risk grubunda olan gençler için üniversitelerin alternatif ortam ve iyileştirici hizmetler bağlamında yeterli imkanlar sağlayamadığı görülmüştür.

Kitapta yer alan kapsamlı saha çalışmasının yanı sıra radikalleşme literatürünün geniş çaplı bir değerlendirmesi yapılmıştır. Birinci bölümde radikalleşmenin siyasal ve toplumsal bağlamına yönelik farklı perspektiflere yer verilmiştir. Radikalleşme kavramının ortaya çıkışı, bu kavramın gelişim ve dönüşümünü etkileyen bölgesel ve küresel bağlam ile bu kavram etrafındaki temel araştırma sorunlarına kısaca değinilmiştir. Burada kökten dinci radikalleşmenin yanı sıra Batı’da özellikle İkinci Dünya Savaşı’nın ardından yükselişe geçen aşırı sağcı radikalleşmenin özelliklerine de yer verilmiştir. Kapsamlı çalışmaların dini radikalleşme kadar aşırı sağcı gruplar üzerine yapılmadığı tespit edilmiş ve bunun nedenleri değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde ise radikalleşmenin kavramsal ve kuramsal tartışmalarına yer verilmiştir. Bu noktada özellikle radikalleşmenin tanımlanmasında ortak bir kavramsal tanımın olmadığı görülmüştür. Bu manada ülkelerin istihbarat birimlerinin yaptıkları radikalleşme ya da aşırıçılık tanımlarında bile önemli farklılaşmalar söz konusudur. Kuramsal yaklaşımlarda bazı benzerlikler bulunmakla birlikte farklılıklar da mevcuttur. Süreçler üzerine odaklanan ku-

ramsal çalışmalarda radikalleşmenin yaşanmasında bireysel ya da toplumsal motivasyonların ne ölçüde belirleyici olduğu konusunda değişik görüşler vardır. Bu bölümde her birine kıyaslamalı şekilde yer verilmiş ve Türkiye örneğine uygun modellere odaklanılmıştır. Burada özellikle –saha çalışmasının analizinde de kullanılan– radikalleşmeyi mikro, mezo ve makro olarak üç temel katmana ayıran yaklaşımlar önemlidir. Bu yaklaşımlarda radikalleşmenin farklı katmanlarındaki sebeplerine yönelik bir ayırımılandırma yapılmıştır. Radikalleşmenin kökenlerinin birey eksenli mikro seviyenin haricinde mezo seviye (radikal muhit) ve makro seviyeyi (kamuyunun ve parti siyasetinin radikalleşmesini) de içerecek şekilde araştırılması önerilmektedir.

Üçüncü bölümde Türkiye'nin radikalleşme tecrübesi geçmişten bugüne detaylı şekilde incelenmiştir. Özellikle etnik ve ideolojik radikalleşme ve hatta aşırıcılık deneyimlerinin Türk toplumunu ve siyasetini yapısal olarak sarstığı dönemler olmuştur. Siyasal sisteme müdahil olan ordu darbe ve muhtıralarda müdahalesini bir şekilde bu radikalleşme ve aşırıcılıklarla mücadele etme iddiası veya taahhüdü ile meşrulaştırmaya çalışmıştır. Bu siyaset dışı müdahaleler genelde farklı türde radikalleşmeye zemin hazırlayan sonuçlar doğurmuştur. Türkiye'nin kendine özgü radikalleşme deneyiminin en son sarsıcı örneği ise FETÖ'nün 15 Temmuz 2016'da gerçekleştirdiği darbe girişimiyle Türk siyasi ve toplumsal sistemini kontrol altına alma meşum çabasıdır.

Avrupa ve ABD'nin aksine Türkiye'nin bugüne kadar tecrübe ettiği radikalleşme deneyimlerinde yabancı ülke vatandaşlarının veya göçmen topluluklarının rolü oldukça sınırlıdır. Ancak dış kökenli ideoloji ve nüfuz mecraları Türkiye'de tecrübe edilen radikalleşmede rol oynamıştır. Sol radikalleşme hatta PKK eksenli sol/etnik radikalleşme ve marjinal kalsa da “İslami radikalleşme”de dış kökenli ideoloji ve fikri akımlar etkili olmuştur. Osmanlı'nın son dönemlerinde yaşanan ve imparatorluğun tasfiyesiyle neticele-

nen siyasi toplumsal tecrübe ve ideolojilerin etkilerinin bir kısmı Cumhuriyet döneminde de devam etmiştir. Cumhuriyet’le birlikte gelen hızlı modernleşme ve uluslaşma süreçleriyle 1960’lar ve 70’lerde yaşanan hızlı göç ve şehirleşme deneyimlerinin Türk toplumu ve siyasetinde sarsıcı etkileri olmuştur. Bu iki hızlı değişim Türkiye’deki radikalleşme deneyimlerini ciddi oranda etkilemiştir. Hızlandırılmış değişim tecrübeleri Türk toplumunda sarsıcı etkiler bırakarak radikal uçlara kaymaları, toplumsal ve kültürel yapıyla uyumlu olmayan radikal siyasi ideolojilerin benimsenmesini kolaylaştırmıştır.

Dördüncü bölümde ise başta belirtildiği üzere kitabın ana odağını oluşturan Türkiye’de üniversitelerde yaşanan radikalleşmeye odaklanılmış ve bu anlamda 14 üniversitede çoğunluğu öğrencilerden oluşan görüşmecilerin beyanlarından analizler yapılmıştır. Araştırmada rastgele seçilen ve görüşme yapılan öğrenciler arasında daha çok siyasal ve etnik radikalizme yakın profillerle karşılaşmıştır. Dini radikalleşme kapsamında değerlendirilebilecek öğrenci sayısı ise yok denecek kadar azdır. Bulgularda öncelikle kampüs iklimi değerlendirilerek araştırmacıların kampüslerde, belli fakülte ve bölümlerde yaptıkları gözlemlere yer verilmiştir. Araştırma bulgularında öne çıkan başlıklar görüşmecilerin en sık zikrettiği olay ve olgular üzerine temellendirilmiş ve betimsel bir analiz neticesinde sunulmuştur.

Yapılan görüşmeler üzerine öncelikle radikalleşme dinamikleri tespit edilmiştir. Daha sonra Türkiye’de üniversitelerdeki radikalleşme üniversite içi ve dışı şeklinde iki farklı alt başlıkta değerlendirilmiştir. Bu ayırım yapılan görüşmeler neticesinde ortaya konulmuştur. Zira pek çok görüşmeci bu konunun sadece üniversite içiyle sınırlı kalmadığı, üniversite dışında da pek çok farklı değişkenin bulunduğu ve bu değişkenlerin öğrenci hareketliliğinde belirleyici olduğuna dikkat çekmiştir. Görüşmecilerin beyanlarına göre her iki kategori alt başlıklarla derinlemesine değerlendirilmiştir.

Son olarak dünya örneklerinden de hareketle saha bulguları ışığında bilhassa gençleri radikalleşmeye iten ve çeken etmenler ortaya konulmuştur. Her bir etmen kategorik olarak değerlendirilmiş ve çözüm önerileri sunulmuştur. Bu anlamda çeken nedenlerden daha fazla gençleri radikalleşmeye iten nedenlerin olduğu görülmektedir. Bu ise bilhassa “kurumsal” yaklaşımlar konusunda bir güncellemeyi gerektirmektedir. Gençlerle temas halinde olan başta yükseköğretim kurumları olmak üzere liseler, yerel yönetimler, STK'lar ve emniyet güçlerinin bu konuyla ilgili çok yönlü kurumsal reflekslere ihtiyacı vardır. Bu noktada aralarındaki iş birliği ve iletişimi sağlayan unsurlar işletilen süreçleri de kolaylaştıracaktır.

BİR

RADİKALLEŞMENİN
SİYASİ VE TOPLUMSAL
BAĞLAMI

BİR ARAŞTIRMA PROGRAMI OLARAK RADİKALLEŞME

Radikalleşme üzerine son yıllarda Batı akademisi ve düşünce kuruluşlarında binlerce araştırma ve yayın yapılmıştır. Bu çalışmalar çoğunlukla büyük araştırma kurumları, çeşitli kamu kuruluşları ve üniversiteler tarafından fonlanmaktadır. Radikalleşmeye dair çalışmaların amacı büyük ölçüde tecrübe edilmekte olunan somut bir sorunun üstesinden gelme ve bu soruna dair uygulanabilir çözüm önerileri üretmeye yöneliktir. Erken dönemlerde ağırlıklı güvenlik sorunu veya güvenlikle ilgili bir mesele olarak ele alınan radikalleşme çalışmaları son yıllarda sosyal bilimlerin diğer alanlarında da öncelikli bir araştırma konusu haline gelmiştir. Sadece radikalleşmeyi araştırmak üzere çeşitli merkezler dahi kurulmuştur.¹ Konuyla ilgili yapılan çalışmaların sayısı arttıkça ve konu odakları çeşitlendikçe fikir ve ekol farklılaşmaları da görünmektedir. Bu nedenle kavramın ortaya çıktığı bağlamı anlamak ve kavramla ilgili temel araştırma konu ve bulgularını belirlemek Türkiye'deki radikalleşme olgusuna dair işlevsel bir çerçeve çizmek açısından öncelik arz etmektedir.

Bu bölümde radikalleşme kavramının ortaya çıkışı, kavramın gelişim ve dönüşümünü etkileyen bölgesel ve küresel bağlam ile bu kavram etrafındaki temel araştırma sorunlarına kısaca değinil-

¹ Örneğin International Centre for the Study of Radicalisation and Political Violence (ICSR) 2008'de Londra merkezli kurulmuş bir araştırma merkezidir. Bir başka araştırma merkezi ise Lahey merkezli The International Centre for Counter-Terrorism'dir (ICCT).

Bu kitap Türkiye’de radikalleşme konusunda sınırlı olan araştırma alanına katkı sağlamak amacıyla yazıldı. Harırlanacağı üzere 2015’te Türkiye’nin şehir merkezlerinde yaşanan bombalı saldırılarda failerin bir kısmı üniversite öğrencileriydi. Bu nedenle Türkiye’de özellikle gençler arasında radikalleşme olgusunu anlamak için üniversiteler odağında bir çalışma yapmanın yerinde olacağı kanısına varıldı.

Bu doğrultuda üniversiteler ve çevrelerindeki sosyal ve siyasi ortamları mercek altına alındı. Araştırma 11 ili kapsayan 14 üniversitede yerinde gözlem yapılarak tamamlandı. Akademisyen, üniversite yöneticisi, STK temsilcisi, yerel yönetici ve kamu kurumu temsilcileriyle gerçekleştirilen derinlikli görüşmeler kitabın bulgu ve tespitlerine temel teşkil etti. Saha araştırmasında elde edilen bulgular ve literatür çalışması mukayeseli bir şekilde incelendi ve derinlikli analizler ortaya konuldu.

Dünyada ve Türkiye’de radikalleşme ve aşırıcılığın üniversitelerdeki serencamına odaklanan bu kitapta şu temel sorulara cevap bulmaya çalışıldı:

- Türkiye’de üniversitelerin mevcut yapısının öğrencilerin radikalleşmesinde bir rolü var mı?
- Radikalleşme süreçlerinde kişisel özellikler ve aile arka planları kayda değer bir etkiye sahip mi?
- Bölgesel ve küresel gerilim ve siyasal eğilimler Türkiye’deki radikalleşmede ne ölçüde rol oynuyor?
- Bu konularda ilgili makamlar meseleye yönelik nasıl bir farkındalık taşıyor ve bu yönde önleyici hangi tedbirleri alıyorlar?
- Türkiye radikalleşmeyle mücadele konusunda hangi dersleri çıkarmalıdır?

